

Využitie ľudovej hudby, tanca a slovesnosti trnavského regiónu vo vzdelávacom procese

Zuzana Hubinská¹
Bernadeta Dzibelová²

¹ Katedra hudby, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Dražovská 4, 949 01 Nitra; zhubinska@ukf.sk

² Katedra hudby, Pedagogická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Dražovská 4, 949 01 Nitra; bernadeta.durdyova@gmail.com

Grant: VI/1/2022

Názov grantu: Tanečné divadlo ako výrazový prostriedok k rozvíjaniu pedagogických a interpretačných spôsobilostí

Oborové zamčrenie: AM – Pedagogika a školství

© GRANT Journal, MAGNANIMITAS Assn.

Abstrakt Ľudové umenie je osobitná oblasť, v ktorej dochádza k prepojeniu spevu, tanca, výtvarníctva, slovesnosti a hudby. V súčasnosti môžeme sledovať akési znovuzrodenie ľudových hodnôt. Ľudia si uvedomujú dôležitosť, význam a jedinečnosť slovenskej ľudovej kultúry vnímajúc ju ako zdroj inšpirácie, ktorý treba zachovávať a chrániť. Predkladaný príspevok sa zaoberá využitím ľudového umenia, s dôrazom na trnavský región, v edukačnom procese základnej umeleckej školy. Okrem stručnej charakterizácie ľudového umenia trnavského regiónu približuje realizovaný výskumu zameraný na uplatnenie prvkov ľudovej kultúry trnavského regiónu v oblasti interpretácie ľudovej piesne a jej praktické využitie vo vzdelávacom procese.

Kľúčové slová Ľudové umenie trnavského regiónu, ľudová pieseň, vokálne zručnosti, edukačný proces.

1. ĽUDOVÉ UMENIE TRNAVSKÉHO REGIÓNU

Tradičná ľudová kultúra je výsledkom materiálnych a nemateriálnych produktov ľudskej činnosti, ktoré našli svoje miesto v bežných spoločnostiach. Tieto pospolitosti na Slovensku tvorili najmä roľníci, remeselníci a robotníci. Ako celistvý a pretrvávajúci systém začala postupne zanikať kvôli modernizácii spoločnosti, avšak jej rozmanité javy sa aj napriek negatívnejmu dopadu technického rozvoja stali zdrojom kultúrnej a humanitnej identity. Označujeme ich teda ako prejavy lokálneho, regionálneho alebo národného kultúrneho dedičstva (Morongová, online).

Dôležitou súčasťou charakteristiky regiónu je jeho historický, hospodársky a kultúrny aspekt (Móži, 2005, s. 11). Trnavský región sa vyznačuje bohatou históriou, duchovným i kultúrnym životom. Je regiónom vzdelania, dobrého chleba a vína, ktorý sa rozprestiera v juhozápadnej časti Slovenskej republiky. Na území Trnavského kraja sa spájajú rôznorodé kultúrne oblasti Záhoria, Považia a Žitného ostrova, ktoré sú zároveň silne ovplyvnené civilizáciou susedných krajín a národov (Kolektív autorov, s. 34). Kraj sa delí na sedem okresov – Dunajská streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica a Trnava. Počtom obyvateľov je Trnavský kraj najmenší zo všetkých krajov a patrí k staršie osídleným častiam Slovenska (Mikuš, 2012, s. 9 – 11). Centrom Trnavského kraja je starobylé mesto Trnava. Významnou súčasťou Trnavského kraja sú vlastivedné a mestské múzeá, ktoré približujú históriu, ľudové

tradície a prírodu (Kolektív autorov, s. 56). Ich význam podnecuje aj bohatá ponuka rôznych podujatí a aktivít počas celého roka. V oblasti ľudovej kultúry sú to napríklad medzinárodná prehliadka Trnavská brána alebo Tradičný trnavský jarmok, ktorého súčasťou sú ľudoví remeselníci. Pre Trnavskú rovinu je charakteristická tvrdá výslovnosť s bohatým regionálnym slovníkom (Jančovič, Keszlerová, Mariňáková, online). Ľudové tradície vedia obohatiť kultúru v každom mesiaci, kedy okrem tradičných výročných a rodinných zvyklostí vytvárajú priestor pre nové slávnostné príležitosti (Melišková, 2012, 191). Spoločensko-ekonomické podmienky trnavského regiónu umožnili rozvoj folklórnych kolektívov, boli to najmä detské súbory, dedinské spevácke skupiny a folklórne súbory, ktoré sa zameriavali na zachovávanie a prezentáciu miestnych tradícií (Neznámi autor, online). Vďaka svojej iniciatíve sa stali významným kultúrnym javom a dodnes sú súčasťou tradície ako relatívne pevné celky (Melišková, 2012, s. 195).

1.1 Hudobný folklór

Ľudové piesne Trnavskej roviny majú spravidla anonymný pôvod, sú charakteristické jednoduchou štruktúrou a ústnym tradovaním (Kiliánová, G., online). V piesňach sa často spomínajú životodarné sily prírody, kedy sa prijímali plody zeme a prejavoval sa vzťah k prírode (Móži, 2005, s. 56 – 57). V ľudových piesňach majú svoje miesto obľúbené symboly krásy, dobra, lásky a obrady, stelesnené prostredníctvom kvetov, vtáctva, či rôznych plodín. Priamou symbolikou k poslucháčom prehovárajú piesne *Vilecelo štáča* (Abrahám), *Veje viator* (Špačince), *Vilecel sokol* (Paderovce), *V zelenom hájičku* (Malženice), *V svatokaterínskem háji* (Jaslovské Bohunice), *V orešanském kosteličku* (Horné Orešany), *F prostred Ameriky* (Vrbové). Priam rozprávkové situovanie deja prinášajú piesne *Za horami, za dolami* (Boleráz), *F šírem poli hruška* (Paderovce), *Hej, pod smolinským zámkom* (Smolenice), *Kebich bola jako húška* (Zeleneč). Vývoj spoločenského vedomia ľudových piesní trnavského regiónu nachádzame v súčasnosti v rôznych spevníkoch jednotlivých období, tzv. mladšie piesne sú piesne s ľubostnou tematikou, žartovné, regrútske, dialogické, na počúvanie, tanečné a iné. Radosť, smútok, nádej a láska dominujú v starých aj nových piesňach. V svadobných piesňach sa vyskytuje symbol kohúta, ktorý znázorňuje ráno, svetlo, plodnosť a silu. Ruža, zelený vienok a jablko sú obvyklými symbolmi dievčenskej čistoty, nevinnosti a výnimočnej krásy (Móži, 2005, s. 54 – 55). Jarné

piesne nás vtiahnu do rôznych tradícií (veľkonočné sviatky, vynášanie Moreny atď.), ktoré sú symbolom radosti, hojnosti a veselosti (Medved', online).

1.2 Tanečný folklór

Tradičný ľudový tanec je charakteristickým tanečným a pohybovým umením, predovšetkým vidieckeho obyvateľstva, ktorého predchodcovia boli v minulosti roľníci, pastieri a remeselníci. (Neznámi autor1, online). Pre trnavský región sú typické najmä tance roľníckej kultúry ako *vyhadzovaná*, *vrtená*, *kováčsky*, *čižmarský* či *fašiangový* (Móži, 2005, s. 51). *Vyhadzovaná* je krúťivý párový tanec starého štýlu s improvizácnym charakterom. Jeho štruktúra pozostáva z viacerých tanečných dielov – predspev či rozkaz tanečníka pred muzikou, cifrovanie partnerov, párové krútenie a dvíhanie partnerky. *Vrtená* je párový krúťivý tanec starého štýlu, ktorý pozostáva z predspevu tanečníka a privolanie partnerky, vrtenie dievčaťa a cifrovanie mládenca (Neznámi autor2, online). *Kováčsky* tanec je pracovný tanec znázorňujúci prácu kováča. *Fašiangový* tanec mládenca tancujú po kruhu držia sa za palice (Kiliánová, G. a kol., online). Ďalej sú to tance viažuce sa k spevom, ako napríklad *Cez Verešvár drobná hradska*, *Janičko žitko seče*, *Zavrc sa mi zavrc*. Ďalšie prejavy spadajúce do tejto oblasti sú tanečné hry a dramaticko-tanečné formy (Némethová, s. 1).

1.3 Slovesný folklór

Slovesný folklór stvárnajú slovesné, slovesno-dramatické, ústne i písané prejavy ľudovej tradície. Pozostáva z niekoľko základných druhov a žánrov ako sú príslovia, porekadlá, pranostiky, hádanky, rozprávky, povesti, legendy, rozprávania zo života a anekdoty. Svojrážnu skupinu tvorí ľudové a bábkové divadlo. V rodinnom a kalendárnom obradovom folklóre majú významnú funkciu dramatické výstupy, zaklínania, zariekania a vinše (Neznámi autor1, online). Viac zvykosloví sa viaže na jesenné a zimné obdobie (Ferenčíková, 2014, s. 5). Špecifický druh folklóru predstavujú rozmanité výročné obyčaje – Mikuláš, Štedrý deň, Štefan, Tri krále, „topenie“ Moreny, Na Ondreja atď. Počas týchto činností sa hovoria riekanky, spievajú jednoduché piesne a tancujú sa tance prislúchajúce konkrétnej tradícii (Móži, 2005, s. 57). Príklad riekanky a vyčítanky Trnavskej roviny:

„Fuki muki, dajte múki,
Tri lopatki na oplatki a tú štvrtú orechov,
Bereme to do mechov.“

„Enten tínus, maraka tínus,
apatika, rapatika, en ten, tus!“

1.4 Výtvarný folklór

Trnavský región tvorí svojrážnu symbiózu vysoko rozvinutého profesionálneho výtvarného prejavu s bohatým ľudovým umením, ktorého súčasťou je architektúra, domáca výroba (zhotovovaniu ľudových nástrojov sa bližšie venuje Sondorová, D. 2022. Tvorba učebných pomôcok zameraných na rozvoj hudobnosti a ich uplatnenie v praxi. In: *Grant journal*, roč. 11, č. 1, s. 60-64) a ľudové remeslá všetkých druhov a materiálov (Siváček, 1980, s. 4). Výtvarné vlohy obyvateľstva regiónu sa okrem keramiky výrazným spôsobom prejavili aj v ľudovom ošatení. V súvislosti s odevom sa vyvíjala špecifická trnavská výšivka, napr. vyšívanie zlatom cez kartón, aplikácia na tyl, šité výplne – gate, vyšívanie farebnými perličkami (Mikuš, 2012, s. 200). Obce od Nového Mesta nad Váhom po Piešťany mali oblečenie známe pod názvom piešťanský

kroj. Patrí k jedným z najbohatšie zdobených krojov západného Slovenska s pokročilou vyšivačskou technikou (Šmýkal, 2019, online).

Vďaka svojrážnemu zdobeniu a estetike dosahovanej vyšivacími technikami a motívmi sa zaraďuje ľudový odev trnavskej oblasti medzi dekoratívnejšie kroje na Slovensku. Príznačnou črtou trnavského kroja boli a dodnes sú rukávce, ku ktorým sa ku koncu priväzovali bohato riasené volány – tacle zdobené výšivkou a čipkou. Okolo krku sa uväzoval zlatou a striebornou niťou vyšívaný volán – krézel so širokou paličkovanou alebo strojovou čipkou. K drahším materiálom časti kroja patrí pruceľ, ktorý bol predovšetkým z brokátu s veľkými farebnými kvetmi pretkávanými zlatou niťou. Ďalej to boli súkenné sukne, ktoré sa dávali šiť zo súkna zelenej, modrej alebo čiernej farby. Mužský odev sa skladal z košeľe z jemného bavlneného plátna, ktorej rukávy boli taktiež bohato zdobené výšivkou a čipkou. Nohavice boli úzkeho strihu, čiernej farby a okolo rázporkov bývali našité čierne alebo tmavomodré ozdobné šnúry podšité bielym flanelom. Mužským doplnkom bol malý klobúk s okrúhlym dnom zdobený perami, mašľou či stuhami. Typickou obuvou žien i mužov boli čierne kožené čizmy s tvrdými sarami na nízkom opätku (Zajíčková, 2009, s. 5 – 9).

2. VYUŽITIE FOLKLÓRNYCH PREJAVOV TRNAVSKEJ OBLASTI V EDUKAČNOM PROCESE

„Rozvoj tvorivosti je nenahraditeľnou súčasťou osobnostného, kognitívneho a emocionálneho vývinu dieťaťa. Aby tento rozvoj nastal, je potrebné zamerať sa na metódy a formy vzdelávania, ktoré k tomu prispievajú“ (Sondorová, 2020, s. 866), v našom prípade teda cez rôzne formy ľudového umenia. Dôležitou súčasťou edukačného procesu na hodinách hudobného odboru v ZUŠ je tradičná ľudová a regionálna výchova, prostredníctvom ktorej sa formuje postoj žiakov k ľudovej hudbe a k ľudovým tradíciám. Významnou zložkou regionálnej výchovy je slovesný a hudobno-vokálny folklór. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli realizovať výskum, ktorý sme zamerali na oblasť trnavského regiónu, konkrétne Trnavského kraja a mesta Trnava. Túto špecifickú ľudovú kultúru sme sprítomnili rôznymi prvkami ľudového umenia – ľudové piesne, tance, kroje, vyčítanky, riekanky, hádanky, príslovia, porekadlá, ktoré sme zakomponovali do vyučovacieho procesu tak, aby žiak porozumel hudobným zákonitostiam, dokázal ich aplikovať do estetickkej reality vlastnou tvorivosťou a aby vzdelávanie a výchova poskytovali okrem informácií aj zážitok nadobudnutý v aktivitách (Gajdošíková Zeleiová, 2010, s. 42).

Cieľ výskumu

Cieľom výskumu bolo overiť vplyv ľudových prejavov trnavského regiónu a s nimi spojených aktivít na úroveň vokálnych zručností v oblasti interpretácie ľudovej piesne – dychová technika, funkčná artikulácia, interpretácia vo vzťahu s pohybom, žiakov základnej umeleckej školy.

Charakteristika výskumnej vzorky

Výskum prebiehal v Súkromnej základnej umeleckej škole v Červeníku v rámci hudobného odboru – predmet Spev, výskumnú vzorku tvorili traja žiaci (tri dievčatá vo veku 9, 10, 14 rokov). S vybranými žiakmi sme sa stretávali na hodine spevu raz do týždňa v časovom rozpätí 45 minút. Vyučujúcim bola Bc. Bernadeta Dzibelová.

Metódy výskumu

Výskum sme realizovali metódou prípadovej štúdie, ktorá umožňovala zachytiť zložitosti, detaily a vzťahy odohrávajúce sa vo vybranom prostredí. Na zber dát sme použili metódy: štruktúrované pozorovanie – pozorovacie hárky, konštantná komparácia – vstupný a výstupný objekt. Základ komparovania tvorilo systematické známkovanie žiakov na stupnici 1 – 5, v každej skúmanej oblasti (vokálne zručnosti, funkčná artikulácia, interpretácia vo vzťahu s pohybom) pričom známka 1 zastupuje vynikajúci výkon a známka 5 nedostatočný výkon žiaka. Východiskom spracovania výsledkov výskumu bola kvalitatívno-kvantitatívna zmiešaná stratégia.

2.1 Pribeh výskumu

September

Na začiatku sme žiakom prostredníctvom rozhovoru, fotografií a videozáznamov predstavili oblasť trnavského folklóru. Vybrané piesne, s ktorými budú počas výskumu pracovať, sme žiakom predstavili metódou priamej demonštrácie - vlastnou interpretáciou (klavír, spev), pričom sme ku každej piesni uviedli krátky komentár. Spoločným prespievaním zadanej piesne sme overili, či je pre žiaka vhodná z hľadiska rozsahu, náročnosti a charakteru. Popri osvojovaní si vybranej skladby sme žiakov zoznámili aj s inými piesňami viazucim sa k ročným obdobiam, zvykom, či tradíciám trnavského regiónu, podľa ktorých sme tvorili rôzne aktivity na rozvoj skúmaných oblastí. Artikulačné cvičenia sme rozvíjali pravidelným cvičením riekaniek a vyčítaniek. Na základe týchto aktivít si mohli žiaci všimnúť a uvedomiť hudobné špecifiká jednotlivých období na konkrétnych príkladoch (ako sa v každom období mení melódia, slová, tempo alebo hudobný doprovod skladby). Ku každej piesni mali žiaci pripravené aj doplnujúce úlohy – rozprávať o nálade piesne, identifikovať jej základný tón či v akom takte je napísaná.

Október

Okrem realizácie bežne zaužívaných technických cvičení zameraných na rôzne sféry vokálnych zručností sme do procesu s príchodom jesenného obdobia zakomponovali aj niektoré zvyky a tradície vychádzajúceho z folklórnych prejavov trnavského regiónu. Preto sme sa rozhodli zrealizovať tzv. obchádzky na „Šechsvatích“, na ktoré sa viaže riekanka: „*Dajte nám, dajte, na Šechsvatích trucle, bamburicu, krumple.*“ Pred príchodom zimy na Šimona a Judy (28. október) sa hovorilo: „*Šimon a Judy vihánajú baču z búdi.* So žiakmi sme v tomto mesiaci pracovali na správnom vokálnom nastudovaní piesne a opravovaní chýb. V rámci poslednej vyučovacej hodiny sa žiaci zoznámili s vybranými ľudovými tancami – *Kalamajka tancuje, Ket som bola malá, Majerán, majerán.* Návrik bol zameraný na rozpochybovanie tela a voľnejší pohyb pri interpretácii.

November – vstupný koncert

V prvej polovici mesiaca sme na začiatku hodiny opakovali naučené tance, pre zlepšenie pohybovej interpretácie. Ďalej mali žiaci v tomto mesiaci dokázať vyjadriť obsah a význam piesne na základe osvojených vokálnych zručností z predošlých mesiacov. Nemali by vnímať pieseň ako na začiatku, teda len z melodického a textového hľadiska, ale už ako celok, ktorý je možné výrazovo spracovať. Cieľom bolo spamäti predniesť ľudovú pieseň pred publikom na základe osvojených vokálnych zručností, artikulácie a pohybu. Prednes skladby pred verejnosťou je iný ako prednes na hodinách spevu. Je to náročná skúška procesu prípravy vlastnej interpretácie piesne. Výstupy všetkých žiakov sa audiovizuálne zaznamenali. Po

koncerte sme si so žiakmi v rámci hodiny pozreli audiozáznamy a diskutovali sme o ich výkone.

December

Pribeh výučby v tomto mesiaci spočíval predovšetkým v náviku vianočných kolied a piesní trnavského regiónu na tradičný adventný koncert. Blížiacim príchodom vianočných sviatkov sme sa so žiakmi naučili vinš: „*Vinšujem vám títo slávne svátky, Krista Pána narodení, aby vám dal Pánboh zdraví, šťastí, Božské požehnání a po smrci kráľofstvo nebeské. Pochválen, Pán Ježiš Kristus.*“ Čiastočnú pauzu od výskumu sme využili na zmenu ľudových piesní medzi žiakmi navzájom. To znamená, že si žiaci vyskúšali interpretáciu ľudovej piesne toho druhého. Túto zmenu hodnotíme veľmi pozitívne, žiaci vedeli reagovať na otázky a úlohy spojené so správnym postupom interpretácie piesne.

Január

Po vianočných prázdninách sme sa so žiakmi pripravovali na každoročné povinné polročné prehrávky. Opätovne sme sa zamerali na výber rôznych ľudových piesní z okolia Trnavy. Po návrate do školy sme pozorovali menší problém s artikuláciou, preto sme na nasledujúce hodiny zvolili ľudové piesne s náročnejším trnavským nárečím – *Žalo dieuča, žalo trávu, Svící mesádz nad naším huménkom*, ktoré si žiaci pomenovali ako „ťažké jazykolamy“. Presvedčili sme sa, že mäkká výslovnosť je žiakom bližšia ako nárečie, no zároveň sa nebránili novej skúsenosti. Básničkou o Troch Kráľoch sme si so žiakmi zopakovali a precvičili tvrdú výslovnosť trnavského regiónu: „*Ščascí, zdraví, dlhé letá, mi zme tré králi z daleka. A tí, čírní, natom zadu, nevitřčaj na mna bradu. Ja uznávam, že som čírní, lebo som z Murínskej zemi.*“

Február

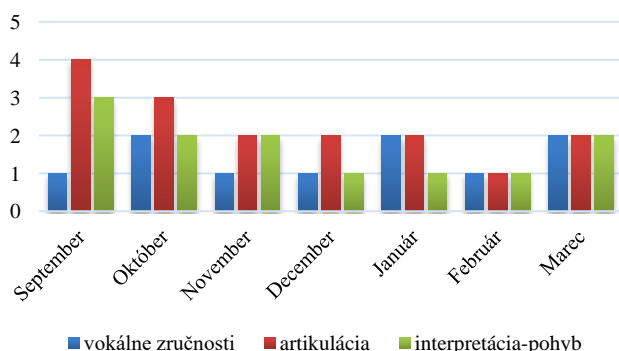
Aj v tomto mesiaci sme sa zameriavali na podstatu prepojenia textu a spevu. Na hodinách sme pokračovali speváckym návikom rovnakej piesne ako na začiatku školského roka. Na prvej hodine sme žiakom zadali, aby bez rozcvičenia, či zopakovania, pieseň zaspievali tak, ako si ju pamätajú z poslednej interpretácie na koncerte. Prekvapivo ich výkony hodnotíme na lepšej speváckej a výrazovej úrovni ako na triednom koncerte. Bola to improvizovaná metóda pokus – omyl, ktorá mala pozitívny výsledok. Tento stav môžeme pripísať aj menšiemu napätiu z priestoru, či chýbajúcim divákovi. Ďalej sme požiadali žiaka, aby opäť zaspieval celú pieseň, pričom improvizovane využíva gestá a mimiku. Pri interpretácii ľudovej piesne sme dbali na čo najprirodzenejší pohyb tela. Žiaci sa postupne osmelili zapájať do piesne tanečné prvky z predošlých hodín. Artikuláciu sme si precvičovali prostredníctvom riekanky určenej k detským hrám a spevom: „*Bárs som ešte malá, môžem hrdá bit, jako velké dzítki, vím šecko robiť. Já už vím plátno tkat, aj múku osívat, aj žat, aj tancuvat, aj si pekne zaspívat.*“

Marec – výstupný koncert

V súvislosti s výstupným koncertom sme sa v tomto mesiaci zamerali na spevácku a výrazovú kondíciu žiaka, ktorý by mal byť schopný opäť predniesť svoju interpretáciu ľudovej piesne pred verejnosťou. Žiak mal z predchádzajúceho koncertu skúsenosť s tým, čo ho čaká a bol pripravený svoje nedostatky vylepiť. Zmenou bolo okrem priestoru aj menšie publikum, kedy žiaci vystúpili len pred svojimi spolužiakmi, preto boli podmienky menej formálne, čo žiaci vnímali veľmi pozitívne. Podobne ako vstupný koncert sa audiovizuálne zaznamenal aj výstupný, na základe čoho sme mohli viesť so žiakom rozhovor o jeho výkone a následne ho zhodnotiť.

2.2 Vyhodnotenie výskumu

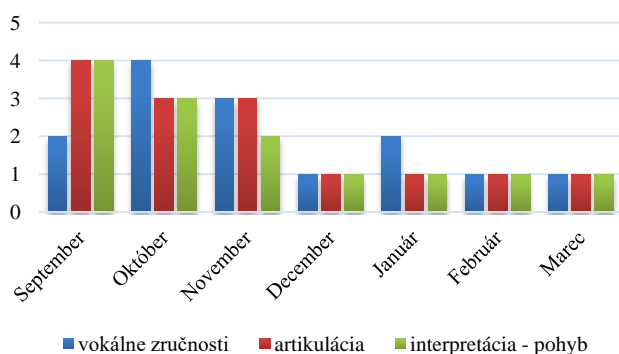
Graf 1 - Vyhodnotenie žiak 1

V rámci vokálnych zručností od začiatku výskumu nedostal žiak 1 horšiu známku ako 3. V mesiacoch kedy boli záverečné koncerty a verejná prezentácia pred publikom získal za prvý koncert známku 1 – žiak má dostatočné znalosti v technike dýchania, vďaka čomu dosiahol prirodzený a otvorený hlas a za druhý 2 – v jeho speváckej technike sú nedostatky ako prílišné forsírovanie tónu (prepínanie hlasových registrov), kedy následne tón skončil v hrdle, kvôli čomu nastal problém s intonáciou. V oblasti funkčnej artikulácie začínal na známke 4, čo sa prostredníctvom správne zvolených cvičení (riekanky a vinše v trnavskom nárečí) v priebehu mesiacov zlepšovalo. Pri interpretácii vo vzťahu s pohybom nedostal horšiu známku ako 3. Museli sme viac pracovať s gestami, aby získal odvahu ich využiť tak, aby to neovplyvňovalo jeho spevácky výkon. V mesiacoch, kedy sa uskutočnili koncerty sa udržal na známke 2. Prirodzeným pohybom vystihol a stvárnil náladu a charakter piesne.

V oblasti artikulácie sme počas výskumu zistili nedostatky nielen vo výslovnosti mäkkých spoluhlások, ale najmä tvrdých (trnavské nárečie). Aplikovaním vhodných artikuláčnych cvičení vychádzajúc z rôznych riekaniiek a básničiek trnavského regiónu sa jeho úroveň zlepšila v oboch prípadoch. V rámci vokálnych zručností sa prostredníctvom piesní trnavskej roviny s odlišným tónovým rozsahom zdokonalilo prepojenie registrov. Tóny najmä vo vyšších hlasových polohách dokázal správne otvoriť aj v hlavovom registri. Taktiež začal správne zapájať dychovú oporu a upevnil si spevácky postoj tela. Počas náviku tancov typických pre Trnavu si žiak dokázal zapamätať sled tanečných prvkov v jednoduchých choreografiách a následne ich prepojiť s interpretáciou v rámci vyučovania. Prostredníctvom tanečných aktivít rozvíjal svoje rytmické cítenie.

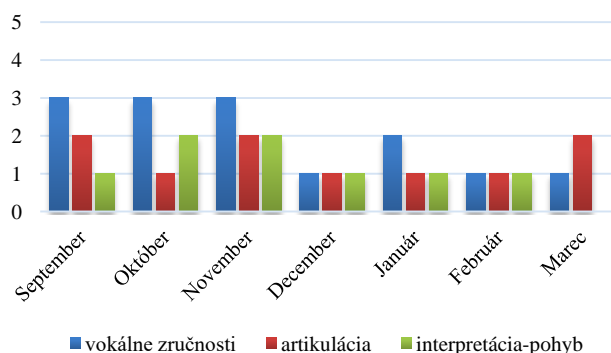
Graf 2 - Vyhodnotenie žiak 2

V rámci vokálnych zručností od začiatku výskumu žiak 2 získal najhoršiu známku 4. V mesiacoch kedy boli záverečné koncerty a verejná prezentácia pred publikom sa jeho výkon v mesiaci november zlepšil o jeden stupeň a v marci získal 1. Porozumel obsahu technických cvičení, ktoré vedel na požadovanej úrovni aplikovať do interpretácie piesne. V oblasti funkčnej artikulácie zo zdravotných dôvodov začínal na známke 4. Žiak sa výrazne posunul vďaka precvičovaniu riekaniiek a básničiek, za čo získal hodnotenie známku 1. Pri interpretácii vo vzťahu s pohybom sme u žiaka postrehli problém s rytmom, preto nedostal lepšiu známku ako 2. Prostredníctvom rytmických cvičení a zapojením tanečných prvkov do vyučovacieho procesu sa jeho pohybové zručnosti zlepšili na známku 1.

V oblasti artikulácie mal problém najmä s posadením jazyka a pier. Rozvíjaním artikuláčnych cvičení s prvkami folklóru trnavského regiónu sa mu podarilo odstrániť problém a posunul sa na lepšiu úroveň. V rámci vokálnych zručností dokázal správne tvoriť tóny v rôznych polohách, k čomu dopomohla solmizačná metóda, ktorú sme aplikovali aj pri ostatných piesňach trnavskej roviny. Žiakov pohybový prejav sa vďaka aplikácii tanečných prvkov z tancov trnavského regiónu na hodinách výrazne zlepšil, čím zároveň rozvíjal svoje rytmické cítenie, s ktorým mal väčší problém, najmä v spojení s interpretáciou.

Graf 3 - Vyhodnotenie žiak 3

V rámci vokálnych zručností sa v prvých troch mesiacoch držal na známke 3. Mal problémy s posadením hlasu, ktorý mu znel vzuď za zubami a nedostatočnú dychovú oporu čo viedlo k zlej intonácii. V porovnaní so vstupným koncertom sa jeho výkon na konci výskumu zlepšil na známku 1. V oblasti funkčnej artikulácie a v interpretácii vo vzťahu s pohybom dosahoval dobré výsledky, preto nedostal horšiu známku ako 2.

Žiak sa sám od seba vyjadril, že vďaka uplatneným artikuláčným a hlasovým cvičeniam s folklórnymi prvkami vychádzajúc z piesní a riekaniiek trnavského regiónu „má v ľudovej piesni oveľa jasnejšie“. Ďalej zhodnotil, že frázy naozaj pomáhajú pochopiť pieseň hlbšie a vďaka nim vie, o čom sa v každej vete spieva. Taktiež uznal, že spočiatku sa mu jeho spievanie zdalo mechanické, nezamýšľal sa nad významom slov, neartikuloval na požadovanej úrovni. V rámci vokálnych zručností sa počas náviku ľudových piesní výrazne zlepšila tvorba tónov v hlavovej rezonancii. Začal dobre prepájať dychovú oporu s nasadením tónu a upevnil si spevácky postoj tela. Nakoľko žiak navštevuje tanečný odbor, veľmi rýchlo si osvojil tanečné prvky, jednoduchú choreografiu a prirodzene ju prepájal s interpretáciou piesne. Jeho pohyby boli v porovnaní so začiatkom koordinovanejšie, plynulejšie a celkovo harmonickejšie.

3. ZÁVER

S dôrazom na ľudové piesne, vychádzajúc z vlastnej pedagogickej činnosti a obsahu Štátneho vzdelávacieho programu konštatujeme, že ľudová pieseň sa v obsahovom štandarde pre hudobný odbor vyskytuje iba v súvislosti s hlasovými činnosťami alebo s výberom materiálu k interpretácii. Piesne trnavského regiónu sme nachádzali v ďalších učebniciach pre základné umelecké školy, kde ich autori zakomponovali v rámci tematických celkov. Práve toto zistenie a záujem žiakov o ľudové umenie nás presvedčilo vo výbere folklórnej oblasti a jej aplikácie do vyučovacieho procesu. Prostredníctvom realizovaného výskumu sme zistili, že ľudové prvky trnavského regiónu rozvíjajú zručnosti žiaka vo vokálnej, artikulačnej a interpretačnej oblasti. Žiaci sa učením riekaniak a básničiek zoznámili s trnavským nárečím, ktoré bolo pre nich prínosom najmä počas náviku vybraných ľudových piesní. Ďalej sme zistili, že rozvíjanie hlasových cvičení prostredníctvom jednoduchých riekaniak, piesní a básničiek trnavského regiónu tvorí predpoklad na zvládnutie ďalších náročnejších ľudových a umelých piesní trnavského regiónu najmä v oblasti dychovej opory a funkčnej artikulácie. Zaradením pohybových prejavov do interpretácie ľudovej piesne si žiaci zdokonalili správne držanie tela pri speve. Na základe osvojených tanečných schopností, ktoré nadobudli pri náviku tancov trnavskej roviny, dokázali zatancovať jednoduchý tanec rešpektujúci formu piesne a kultivované pohyby. V neposlednom rade konštatujeme, že hodnoty ľudovej kultúry ako odkaz minulosti majú explicitne svoje miesto nielen v umení a kultúre, ale aj vo vzdelávaní. Preto je dôležité, aby učitelia hudobnej výchovy neustále hľadali nové spôsoby, ktorými môžu ľudové piesne zapojiť do vyučovania a spojiť ich so stanovenými edukačnými cieľmi.

Zdroje

1. FERENČÍKOVÁ, M. 2014. *Detstvé ľudové hry a pásma*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2014. 80 s. ISBN 978-80-8052-771-6
2. JANČOVIČ, A. – KESZLEROVÁ, I. – MARINÁKOVÁ, D. Cestovný ruch. In: *trnava.sk* [online]. [cit. 05-09-2022]. Dostupné na internete: <https://www.trnava.sk/sk/clanok/cestovny-ruch>
3. KILIÁNOVÁ, G. a kol. Elektronická encyklopédia. In: *ludovakultura.sk* [online]. [cit. 01-04-2023]. Dostupné na internete: <https://www.ludovakultura.sk/polozka-encyklopedie/ludova-piesen/>
4. Kolektív autorov. *Trnavský kraj región pre všetkých*. [brožúra]. 60 s.
5. MEDVEĎ, R. Jarné tradície našich predkov. In: *dynastic.sk* [online]. [cit. 01-04-2023]. Dostupné na internete: <https://dynastic.sk/jarne-tradicie-nasich-predkov/>
6. MELÍŠKOVÁ, A. 2012. Folklór ako súčasť ľudovej kultúry a významná nástroj na upevnenie identity. In: *Zborník z konferencie Kultúry a regionálna identita*. Trnava: Úrad TTSK, 2012. 113 s. ISBN 978-80-227-4893-3
7. MIKUŠ, T. a kol. 2012. *Rodný môj kraj*. Trnava: Trnavský samosprávny kraj, 2012. 397 s.
8. MORONGO VÁ, B. Tradičná ľudová kultúra a folklór. In: *profil.kultury.sk* [online]. [cit. 25-08-2022]. Dostupné na internete: <https://sk/tradicna-%C4%BEudova-kultura-a-folklor/>
9. MÓŽI, A. a kol. 2005. *Ľudové piesne a zvyky Trnavskej roviny*. Bratislava: Klub priateľov Trnavy/Národné osvetové centrum Bratislava, 2005. 289 s.
10. NÉMETHOVÁ, I. *Choreografie hudobno-pohybových činností aplikovaných v záujmovom útvare detí mladšieho školského veku*. Galanta: Špeciálna základná škola. 16 s.
11. Neznámi autor. Folklórne hnutie – folklorizmus. In: *profil.kultury.sk* [online]. [cit. 01-04-2023]. Dostupné na internete: <https://profil.kultury.sk/sk/folklorne-hnutie-folklori-zmus/>
12. Neznámi autor1. Folklór. In: *profil.kultury.sk* [online]. [cit. 01-04-2023]. Dostupné na internete: <https://profil.kultury.sk/sk/folklor/>
13. Neznámi autor2. Tance s vyhadzovaním v myjavskotrenčianskej oblasti. In: *ludovakultura.sk* [online]. [cit. 01-04-2023]. Dostupné na internete: <https://www.ludovakultura.sk/zoznam-nkd/tance-s-vyhadzovanim-v-myjavsko-trencianskej-oblasti/>
14. SIVÁČEK, V. 1980. *Výtvarní umelci Trnavského okresu*. Trnava: Okresná galéria J. Koniarka, 1980. 70 s.
15. SONDOROVÁ, D. 2022. Tvorba učebných pomôcok zameraných na rozvoj hudobnosti a ich uplatnenie v praxi. In: *Grant journal*, 2022, roč. 11, č. 1. s. 60-64.
16. SONDOROVÁ, D. 2020. Tvorivá dramatika a jej využitie v predprimárnom vzdelávaní. In: *MMK*, 2020. s. 861-867.
17. ŠMÝKAL, M. 2019. Trnavský kroj a jeho minulosť. In: *magazin.nadvorie.com* [online]. [cit. 09-10-2022]. Dostupné na internete: <https://magazin.nadvorie.com/historia/trnavsky-kroj>
18. ZAJÍČKOVÁ, M. 2009. *Ľudový odev na území trnavského samosprávneho kraja*. Trnava: Trnavský samosprávny kraj/Záhorské múzeum Skalica/Západoslovenské múzeum Trnava, 2009. 32 s. ISBN 978-80-854-4660-9